

Länsstyrelsen
Skåne

Invasiva arter
i Skåne i urval

Titel: Invasiva arter i Skåne i urval. Version 1.0 2016
Utgiven av: Länsstyrelsen Skåne
Författare: Marie Kindström, Nils Carlsson
Beställning: Länsstyrelsen Skåne
Miljöavdelningen
205 15 Malmö
Telefon 010-224 10 00
www.lansstyrelsen.se/skane
Copyright: Länsstyrelsen Skåne
Diarienummer: 511-5636-2016
ISBN: 978-91-7675-042-1
Rapportnummer: 2016:10
Layout: Mats Runvall
Tryckeri, upplaga: Länsstyrelsen Skåne, 1000 ex
Tryckår: 2016
Omslagsbild: Lars GR Nilsson

Invasiva arter i Skåne i urval

Inledning

Ett växande hot mot ekosystem världen över är främmande, invasiva arter. En främmande art tillhör inte det ursprungliga ekosystemet och har oftast förflyttats med människans medvetna eller omedvetna hjälp. De flesta av dessa arter behöver vår hjälp för att överleva och ställer inte till några problem. Tvärtom odlas exempelvis potatis, majs, vete och många andra grödor långt ifrån de platser där de förekommer naturligt och de bidrar i allra högsta grad till lantbrukets ekonomi.

Problemet är främmande arter som blir invasiva, d.v.s. som får fäste, förökar sig och sprider sig kraftfullt ut i landskapet eller vattnet.

Invasiva arter anses idag vara ett av de största hoten mot inhemsk biologisk mångfald och de naturliga ekosystemen. Invasiva arter kan också vara ett stort hot mot jordbruk, skogsnäring, fiske och människors hälsa! I takt med att vi blir fler människor, att vi reser mer och att världshandel ökar så ökar också inflödet av nya arter. Ofta flyttas dessa till nya områden av misstag, på fartygens skrov, i deras vattentankar eller med lastbilstransporter, men ibland också medvetet. I våra trädgårdar och trädgårdsdammar planteras ofta arter från fjärran länder och ekosystem. De flesta håller sig inom tomtgränsen men som ni ser på exemplen i broschyren så är många av våra mest problematiska invasiva

arter just trädgårdsrymlingar! De pågående klimatförändringarna förvärrar detta problem, eftersom mindre köldtåliga arter plötsligt får möjlighet att lämna trädgårdens skyddade miljö och expandera ut i landskapet, norrut och på högre höjder över havet.

Varför är invasiva arter ett problem?

Främmande arter som blir invasiva har flyttats från ett ekosystem till ett annat. Det är viktigt att komma ihåg att arter har bildats i ett samspel mellan miljöförutsättningar och andra arter (djur, växter, svampar och mikroorganismer), och att detta oftast skett i geografisk isolering över längre tid! Geografiska barriärer har bidragit till att isolerade populationer av samma art har utvecklats med lokala och unika anpassningar, för att i ett längre tidsperspektiv utvecklas till helt skilda arter. När spridningsbarriärerna "tas bort" av människan sker en motsatt process, många arter slås ut och vi förlorar snabbt biologisk mångfald.

Denna process har kallats för en "Mc-Donaldisering" av jordens ekosystem eftersom vi förlorar det inhemska unika och istället får mer av samma arter överallt. Biologisk enfald istället för biologisk mångfald.

Många av de invasiva arterna blir extremt talrika, bildar täta bestånd och får

stor geografisk spridning. De kan då förändra våra inhemska livsmiljöer drastiskt genom att konkurrera ut, äta upp, eller sprida sjukdomar till våra inhemska djur och växter. De nya arterna kan också förändra förutsättningarna för fisket, jordbruket eller skogsindustrin, med betydande ekonomiska förluster som följd.

En invasiv art bär ofta med sig andra arter i form av sjukdomar och parasiter. När dessa sprids till våra djur och växter finns en uppenbar risk att de helt saknar motståndskraft mot de nya sjukdomar och parasiter som angriper dem. Detta kan, och har redan fått, långtgående konsekvenser. Två trädslag, alm och ask, riskerar att dö ut i Sverige av invasiva svampsjukdomar.

En viktig skiljelinje mellan främmande arter och de flesta andra miljöproblem är att medan exempelvis ett oljeutsläpp vid kusten går att sanera så är en invasiv art som har fått ett starkt fäste i landet nästan omöjlig att bli av med.

Hur stort är problemet?

Idag finns det flera tusen främmande arter i landet och flera hundra av dessa har blivit invasiva. Ett flertal av de invasiva växterna, som till exempel amerikansk dunört, blekbalsamin och jätteloka växer i extremt täta bestånd och tränger undan allt som växte där tidigare. Invasivt sjögull hotar att helt täcka över ett antal grunda sjöar. Mördarsnigeln ställer till det i trädgårdar men äter också upp hotade växter i skogen och bakas ibland in i lantbrukarnas ensilagebalar så att fodret blir otjänligt för korna.

I Östersjön har ett hundratal främmande arter fått fäste och börjat sprida sig. Några av dessa arter orsakar redan stora problem. Exempelvis har kinesiska ullhandskrabbor blivit ett stort problem för fisket i Polen och Tyskland genom att de äter upp fångsten i nät och ryssjor och genom att de med sitt grävande underminerar flodbänkar så att broar och vägar hotar att förstöras.

Det är dock inte bara biologisk mångfald och ekonomiska intressen som hotas av främmande arter. En del arter kan dessutom få konsekvenser för människors hälsa. Dvärgbandmasken är en för människan dödlig parasit som kan spridas genom insmugglade hundar och genom de mårddhundar (en annan invasiv art) som har börjat vandra in i norra Sverige och nu hotar att även komma söderifrån. Om dvärgbandmasken får fäste förlorar vi mycket av fördelarna med vår allemansrätt, skogens bär kan infekteras med dvärgbandsmaskens ägg och blir inte längre säkra att äta om de inte kokats först. Detta hade också fått stora ekonomiska konsekvenser i Norrland där bärplockningen är en viktig industri. När det gäller många andra av de invasiva främmande arterna har effekterna inte blivit undersökta än.

Finns det några lösningar?

Det absolut viktigaste är att minska transporten av främmande arter som riskerar att bli invasiva! Fartygens ballastvatten (fartygens vattenfyllda tankar) innehåller ofta mängder av olika djur och

växter och det är därför viktigt att Barlastkonventionen träder i kraft. Den innebär att vattnet måste behandlas med UV-ljus innan det släpps ut. Trädgårdsnäringen, akvariehandeln, djurhandeln, jord- och skogsbruksorganisationer och vi alla har ett ansvar att inte planera arter som sprider sig invasivt eller att släppa ut arter som kan bli invasiva. Ett gram förebyggande är nämligen mycket kostnadseffektivare än ett kilo botemedel när det gäller invasiva arter!

Det är också avgörande att ha en omvärldsbevakning så att vi vet vilka invasiva arter vi kan förvänta oss härnäst i kombination med ett system för snabb upptäckt och utrotning när en ny invasiv art har börjat få fäste. Ofta är tidig bekämpning det enda ekonomiskt försvarbara då det är fruktansvärt dyrt eller till och med omöjligt att utrota en art som har fått för stor spridning.

Ny forskning visar att det är ytterst viktigt att ha livskraftiga stammar av inhemska rovdjur, eftersom de har en förmåga att dämpa de främmande arternas spridning, framgång och effekter! Det har bland annat visat sig att den främmande minken som har haft stora negativa effekter på markhäckande fåglar, kräfter och öring får det svårt i områden där det finns gott om inhemsk räv. Ännu tuffare får den i de områden där det både finns räv och där den hotade inhemska uttern är på väg tillbaka. Det är också intressant att notera att främmande arter som svartmunad smörbult och ullhandskrabba sprider

En ny EU-förordning har trätt i kraft

Den 1:e januari 2015 fastställdes en EU-förordning som förbinder alla medlemsstater att börja vidta åtgärder mot invasiva arter som hotar biologisk mångfald, lokala ekonomier och människors hälsa.

sig snabbast och uppvisar störst bestånd där torsken har fiskats hårdast och håller på att försvinna i Östersjön. Den inhemska biologiska mångfalden är alltså inte bara nödvändig som naturresurs – den kan även fungera som ett immunsystem mot främmande arter.

Var kan man rapportera invasiva arter?

Artportalen är ett webbaserat rapporteringssystem för växter, djur och svampar, där såväl privatpersoner som yrkesverkssamma, naturvårdstjänstemän och forskare kan uppmuntras att rapportera vilka arter de sett ute i naturen. Det går även att söka bland över 50 miljoner fynduppgifter som registrerats. För att registrera dina fynd besök Artdatabanken: www.artdatabanken.se

Invasiva arter i Skåne

Mårdhund 8	Vandarmussla 22	Parkslide 36
Mink 10	Sjögull 24	Jätteslide 38
Spansk skogssnigel 12	Vattenpest 26	Kotula 40
Blåsvart björkstekel 14	Jätteleka 28	Askskottssjukan 42
Svartmunnad smörbult 16	Vresros 30	
Kinesisk Ullhandskrabba 18	Blekbalsamin 32	
Signalkräfta 20	Jättebalsamin 34	

Mårdhund

Nyctereutes procyonoides

◀ Mårdhunden är ca 30-50 cm hög, med en kroppslängd på 50-70 cm och svansen är ca 13-25 cm lång. Den har mycket hög reproduktionsförmåga och föder normalt 8-10 valpar varje år. På sommaren väger den mellan 4-6 kg och på sensommaren mellan 6-13 kg. Pälsen är tjock och mestadels svartbrun men har ett ljusare parti i ansiktet.

Mårdhunden är ett hunddjur med ursprung i de östra delarna av Asien. I slutet av 1920-talet introducerades arten till de europeiska delarna av forna Sovjetunionen med syfte att öka pälsviltproduktionen. Mårdhunden har sedan dess spritts i Europa och är numera fast etablerad i många länder runt om Sverige som Finland, Polen, Tyskland och Danmark. Den har ännu inte etablerat sig i södra Sverige men det finns en viss förekomst i Norrland. Det finns mårdhundar i Skånes djurpark men de är steriliserade. För Skånes del är dock den ökande mårdhundspopulationen i Danmark oroande.

Mårdhunden är ett allätande rovdjur och har betydande negativa konsekvenser på den inhemska faunan, främst på markhäckande fåglar och amfibier. Mårdhunden är även en potentiell spridare av allmänfarliga sjukdomar som rabies och dvärgbandmask.

Det finns ett pågående mårdhundprojekt som är ett samarbete mellan Sverige, Danmark, Norge och Finland. Syftet är att förebygga skador på den biologiska mångfalden genom att begränsa ytterligare ökning och spridning av mårdhunden. Projektet använder steriliserade och

avmaskade spärmårdhundar som med GPS/VHF-sändare hjälper till att hitta andra mårdhundar som sedan avlivas. Projektet har varit framgångsrikt och klarar idag av att begränsa mårdhunden i norra Sverige. Projektet går även ut på att utbilda och öka medvetenheten om mårdhunden. För mer information besök www.mardhund.se.

Mink

Mustela vison

◀ En mink väger mellan 0.75-1.5 kg, med en kroppslängd på 30-45 cm och en ca 15-20 cm lång svans. Den har en mörkbrun päls, med mörkt bottenull och mörka stickelhår samt en vit hakfläck. Minkar som är uppfödda på farm kan se annorlunda ut och vara större. I början av maj föder honan 3-6 ungar som redan efter ett år blir könsmogna.

Mink är ett mårddjur som ursprungligen kommer från Nordamerika. Arten introducerades till ett flertal europeiska länder, däribland Sverige, på 1920-talet för pälsdjursuppfödning. På 1970-talet spreds minken explosionsartat genom upprepade utsläppningar och rymningar. Minken är numera etablerad runt om i hela Skåne.

Arten lever i vattennära områden och födan består av både vatten- och landlevande djur, vilket utgör ett hot mot den biologiska mångfalden och framförallt mot markhäckande fåglar och kräftar. Minken äter även tamfåglar och odlad fisk vilket medför ekonomiska konsekvenser i form av produktionsförlust.

Mink får jagas året om med syftet att förebygga skador på vilt och numera finns det ett 30-tal minkfällor som är godkända ur djurskyddssynpunkt. Ägare av minkuppfödning har också ett stort ansvar att ingen mink släpps ut i naturen.

Spansk skogssnigel

Arion vulgaris

◀ En fullvuxen spansk skogssnigel blir mellan 7-15 cm lång och karaktäriseras av sin mörka rödbruna färg. Färgen kan däremot variera från orange till svart, vilket gör att den ibland förväxlas med den svarta eller röda skogssnigeln.

D en spanska skogssnigel, även kallad mördarsnigel, kommer ursprungligen från Spanien och Portugal. I Sverige påträffades arten första gången 1975 utanför Helsingborg och det var genom import av växtmaterial som den tog sig in. Arten är hermafrodit, vilket innebär att den är tvåkönad, och kan befrukta sig själv och ge upphov till uppemot 400 ägg. Den spanska skogssnigeln är numera etablerad i hela södra och mellersta Sverige och förekommer även längs Norrlandskusten.

Den spanska skogssnigeln livnär sig på alla växter men föredrar späda skott och knoppar, vilket resulterar i att den förstör det mesta i växtväg.

Det viktigaste är att förhindra spridningen och det effektivaste sättet att bekämpa den spanska skogssnigeln är att plocka dem, lägga dem i en tät påse och slänga påsen i soptunnan. Det går även att avliva dem och kompostera eller gräva ner dem. Viktigt är att tidigt på våren försöka eliminera de övervintrande sniglarna, vilket innebär flera hundratal färre ägg senare under säsongen.

Blåsvart björkstekel

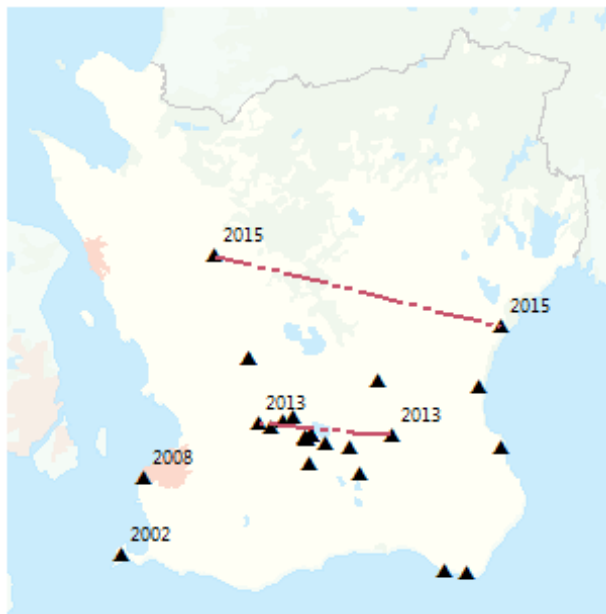
Arge pullata

◀ En fullvuxen blåsvart björkstekelslarv blir mellan 15-20 mm lång och har ett svartgulrandigt mönster, vilket signalerar att de är giftiga och därför undviker fåglar att äta dem.

Den blåsvarta björkstekeln är en relativt ny art i Skåne som först påträffades i Skanör 2002. De varma somrarna 2013 och 2014 bidrog till att arten spreds från Falsterbonästet upp mot Dösjebro, Blentarp, Snogeholm och Sjöbo. Enstaka fynd har även registrerats i norra Skåne.

Larverna livnär sig på björkblad, men eftersom detta sker sent på säsongen utgör det inget större hot mot björkarna. Det är när de giftiga larverna lämnar träden från mitten av augusti till mitten på september för att förpupa sig i marken som de utgör en risk för betande djur som råkar äta dem. I Sverige har det ännu inte rapporterats om något djur som dött i samband med att de råkat äta larverna men i Danmark har ett 50-tal får dött av denna anledning.

Den blåsvarta björkstekeln är svår att bekämpa men under 2015 testar Sjöbo kommun en biologisk bekämpning med nematoder, vilket är mikroskopiska maskar, som vattnas ut på marken i samband med att larverna lämnar träden på sensommaren. Nematoderna har i uppgift att infek-

tera larverna så att de dör. Framtiden får utvisa huruvida denna bekämpning fungerar. Ett annat alternativ på trädgårds- mark är att systematiskt bevattna björkbladen med gift. Denna åtgärd bör i så fall vidtas i början av juli när larverna fortfarande är små.

Svartmunnad smörbult

Neogobius melanostomus

Den invasiva svartmunnade smörbulten kan förväxlas med den inhemska svarta smörbulten. Båda fiskarterna är brunaktiga men den invasiva arten har små svarta fläckar längst sidorna medan den inhemska varianten har större svarta fläckar längst sidorna. En fullvuxen svartmunnad smörbult kan bli upp till 25 cm men den inhemska svarta smörbulten blir oftast inte större än 10 cm.

Den svartmunnade smörbulten kommer ursprungligen från Kaspiska havet och Svarta havet och har genom ballastvatten tagit sig till Östersjön och upptäcktes först 1990 i Gdanskbukten. Första gången fiskarten påträffades i Sverige var 2008 i Karlskronas skärgård där den numera är väletablerad liksom utanför Göteborg och Visby. 2013 upptäcktes den i Stockholms skärgård och året därefter även i Kalmar-sund och på flera ställen runt om Gotland.

Den svartmunnande smörbulten har en hög reproduktionstakt och kan leka upp till sex gånger per säsong och fortplantning kan ske i både sött och salt vatten. Fiskarten är även tålig mot olika miljöförhållanden. Den klarar till exempel temperaturer mellan $-1\text{ }^{\circ}\text{C}$ till $+30\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Den svartmunnade smörbulten lever av små blåmusslor och kräftdjur och kan därför konkurrera ut andra arter som äter samma sak som till exempel den inhemska

svarta smörbulten, tånglake och skrubb-skädda men även fåglar som ejder och andra änder som äter blåmusslor.

Kinesisk Ullhandskrabba

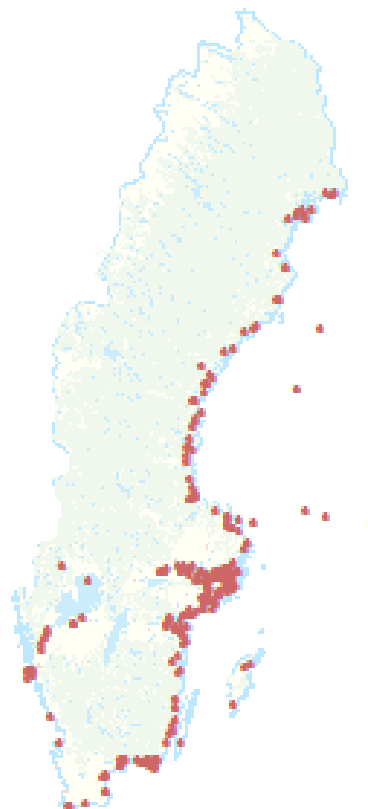
Eriocheir sinensis

Den kinesiska ullhandskrabban är tiofotad och har fått sitt namn från sina karaktäristiska ullhåriga framklor. Den kännetecknas även av sina vita klospetsar och har en brunaktig cirkelformade ryggsköld som kan bli upp till 10 cm bred, inkluderat benen kan den bli upp till 35 cm lång.

Den kinesiska ullhandskrabban är ett kräftdjur som kommer från ett område mellan Vladivostok och södra Kina och den har genom ballastvatten tagit sig till Europa och Nordamerika. I Sverige påträffades den första gången 1932 i Bråviken utanför Norrköping och har därefter spritts längs hela den svenska kusten och i vissa sjöar.

Ullhandskrabban kan enkelt anpassa sig till olika miljöer och lever i sjöar och vattendrag som har direkt kontakt med havet dit den vandrar för att föröka sig. Larverna lever i flodmynningen i ca 18 månader för att sedan vandra uppåt längst vattendraget. Efter cirka fem år börjar den vandra nedåt igen för parningen som sker vid mynningen till havet under senhösten. Ullhandskrabban livnär sig på andra ryggradslösa djur och växter.

Vid kraftig förekomst har ullhandskrabban stor negativt påverkan på den inhemska faunan. Den kinesiska ullhandskrabban kan även underminera strandkanter och dammar och förstöra fiskeredskap. Arten kan också vara smittbärare av kräftpest, vilket skulle kunna ha negativ inverkan på förekomsten av den inhemska flodkräftan.

Signalcräfta

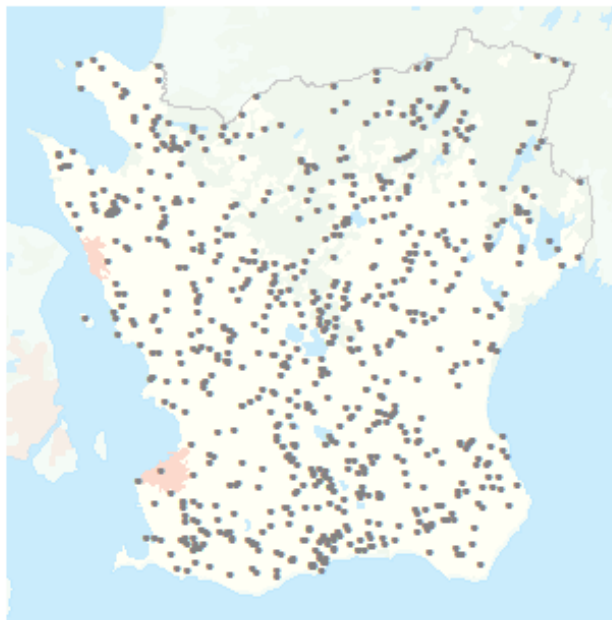
Pacifastacus leniusculus

◀ Signalkräftan är rödbrun och cirka 16 cm lång. Den lever på grunt vatten i sjöar, dammar och vattendrag bland steniga bottenar eller branta strandbrinkar där den kan gräva djupa gångar för att hitta gömställen.

Signalkräftan är en sötvattenskräfta som har sitt naturliga utbredningsområde i Nordamerika. Den importerades till Europa på slutet av 1960-talet, däribland Sverige, för att ersätta det inhemska beståndet av flodkräftan som starkt reducerats av kräftpesten. Det ingen visste var att signalkräftan själv var bärare av kräftpest och därför aldrig borde ha planterats in på platser där flodkräftan naturligt kan leva.

Flodkräftan har det senaste århundrat minskat med 97 procent och är numera en hotad art.

Signalkräftan är nattaktiv och äter insektslarver, musslor, snäckor, fiskrom och vattenväxter. Numera finns signalkräftan på mer än 4000 platser i Götaland och sydöstra Svealand. Genom olagliga utsättningar finns den även nu i nordvästra Svealand och i ett mindre antal sjöar i Norrland. Det är just de olagliga utsättningarna av signalkräftan som utgör det största hotet mot den inhemska flodkräftan.

Vandrarmussla

Dreissena polymorpha

◀ Vandrarmusslan blir mellan 25-40 mm lång och har ett spetsigt triangelformat skal med en platt översida. Ungdjuren har ett ljus skal med ett mörkare zebraeliknande mönster som blir otydligare hos de vuxna djuren som ofta istället blir mörkbruna.

Vandrarmusslan har genom sjöfart spritts runt om i hela världen från den ursprungliga livsmiljön längst floderna i svarta havsområdet. I Sverige upptäcktes arten först i Mälaren på 1920-talet och numera finns den även i Hjälmaren samt längs närliggande vattendrag.

Vandrarmusslan kan leva i bräckt vatten men ännu har inga fynd hittats i den svenska delen av Östersjön. Däremot har arten påträffats längst den Baltiska kusten, vilket självklart utgör ännu en stor spridningsrisk även till den svenska kustremsan.

Vandrarmusslan använder byssustrådar för att fästa sig på fasta föremål och ibland även på andra musslor som kan bli så övervuxna att de dör. Vandrar musslan äter genom att filtrera vatten och kan äta så stora mängder plankton att den konkurrerar ut andra arter i området som livnar sig på plankton.

Musslan har en hög reproduktionsförmåga, växer snabbt och uppträder ofta i lokal massförekomst, det är inte ovanligt med 10 000 musslor per kvadratmeter i invaderade områden. En lokal massförekomst av vandrar musslan kan även medföra stora förluster för fisket och begränsa badmöjligheterna.

Sjögull

Nymphoides peltata

◀ Sjögull har gröna näckrosliknande flytblad med en rödprickig undersida och gula kronblad. Arten har ett växtdjup mellan 0-3 meter.

Sjögull är en vattenväxt som ursprungligen kommer från Central-europa och Asien och det första kända fyndet i Sverige var redan 1870 i Lund. Växten har över tid planterats ut i dammar av estetiska skäl och i tron att de täta bestånden skulle skydda fiskyngel. Därefter har växten spritts via närliggande vattensystem och återfinns numera i ett 30-tal sjöar och i ett 10-tal vattendrag. I Skåne förekommer sjögull i Vita sjö, Gårdsjön, Kroksjön, Osbysjön, Råbelövssjön, Svenstorpssjön, Sparrsjön, Snogeholmsjön, Svalövssjön och i vattendraget mellan Gårdsjön/Kroksjön.

Sjögull har en hög spridningsförmåga, dels med frön men även genom rotsläande växtdelar som kan transporteras och spridas med strömmarna. När sjögull sprids över sjöar och vattendrag täcks stora delar av vattenytan, vilket utgör hinder för fiskenäringen, båttrafiken och badmöjligheterna. En kraftig utbredning medför även ekologiska konsekvenser eftersom växten beskuggar botten, tränger undan andra växter och förvärrar övergödningen.

Eftersom sjögull säljs som prydnadsväxt till dammar bör man helst undvika att köpa den. Har man redan växten i en damm ska

den behandlas med hög försiktighet för att undvika spridning. Mindre bestånd av sjögull kan bekämpas genom att täckas med en flytande ram som kläs med svart markduk och sedan avlägsnas när beståndet har dött av brist på solljus. Det är viktigt att växten inte slås eftersom det påskyndar spridningen om inte alla växtdelar samlas upp.

Vattenpest

Elodea canadensis

◀ Vattenpest är en slingbildande ört som kan bli 2 meter lång. Stjälken har tätt sittande blad som uppträder i kransar bestående av 3-4 blad. Vattenpest blommar med små vita blommor ovan vatten.

Vattenpest är en Nordamerikansk vattenväxt som kom till Sverige redan på 1870-talet. Idag är den vanligt förekommande i sjöar och dammar från Skåne till Dalarna. Vattenpest är en akvarieväxt och troligtvis har den spridits genom att människor har tömt sina akvarier i avlopp eller sjöar. Import av fuktigt timmer kan också ha fått vattenpesten att spridas.

Vattenpest lever helt under vattenytan i dammar och näringsrika sjöar. Växten sprids vegetativt, genom att lösa rotslående växtdelar sprids med vatten, djur eller med människans hjälp. Den växer snabbt och bildar stora och täta bestånd som kan konkurrera ut annan växtlighet.

Har man vattenpest som akvarieväxt eller i trädgårdsdammar är det viktigt att se till att den aldrig kommer ut i naturen. Vattenpest som redan har kommit ut i naturen bekämpas lämpligast med manuella metoder genom upptag av växten, antingen för hand eller med en kratta. Åtgärden bör utföras under våren för bästa resultat.

Jätteloka

Heracleum mantegazzianum

◀ Jättelokan är en flerårig ört med en 10 cm tjock stjälk som kan bli upp till 3 meter hög. Bladen kan bli upp till en meter breda och de vita blomflockarna blommar från juli till augusti.

Jätteloka, även kallad jättebjörnloka, är en storväxt ört som ursprungligen kommer från Kaukasusområdet. Den kom till Sverige som trädgårdsväxt under tidigt 1900-tal och är numera vanligt förekommande i södra och mellersta Sverige.

Jättelokan förekommer i ljusa till halvskuggiga, friska till fuktiga och mycket näringsrika miljöer. Växten har en effektiv fröspridning och sprids framförallt längs vattendrag där den även är svår att bekämpa. Det är framförallt växtens storlek och täta växtsätt som hotar den biologiska mångfalden eftersom den skuggar och konkurrerar ut annan växtlighet. Jättelokan innehåller dessutom växtsaft som i kombination med solljus kan ge svåra brännskador och eksem.

Eftersom jättelokan har en effektiv spridning är det viktigt att samverka mellan grannar och olika aktörer för att lyckas med bekämpningen. Jättelokan kan bekämpas genom uppgrävning och rotkapning, injektion av kokande vattenånga i roten, slätter och borttagning av blomflockar och kemiska bekämpningsmedel. Bekämpningen kan behöva upprepas ett antal gånger per säsong och över flera

år för att utarma fröbanken. I Danmark har bete med kor visat sig vara en effektiv bekämpningsmetod.

Spuma är en annan miljöanpassad bekämpningsmetod som innebär att hett vatten sprids över jättelokan och isoleras med skum bestående av majsstärkelse och vegetabiliska oljor. Den höga temperaturen bidrar till att växtens cellstruktur förstörs.

Vresros

Rosa rugosa

Vresros kan bli mellan 0.5-2.5 meter hög och är en tät, grenig buske med vassa taggar. Bladen är mörkgröna med en blank, rynkig ovansida och en filthårig, gråaktig undersida. Blomman är mörkrosa eller vit och nyponen är stora, röda och till formen ovala.

Vresros är en konkurrenskraftig rosväxt som kommer från Ostasien och den har sedan mitten av 1800-talet planterats som prydnadsväxt i parker och trädgårdar runt om i Skåne. Vresros planterades förr på sanddyner för att binda sanden. På 1930-talet uppgavs växten vara förvildad och numera är den vanligt förekommande i södra och mellersta Sverige samt längst Norrlandskusten.

Vresros trivs framförallt på kusterna, sandhedar och sanddyner. Växten sprids med underjordiska löpare men också med hjälp av frukterna som kan spridas längre sträckor med hjälp av djur och vatten. Ett utbrett bestånd skapar ogenomträngliga snår och tränger undan inhemska arter och hela biotoper, samt hindrar rekreativsmöjligheterna i området.

Den härdiga vresrosen rekommenderas ibland att planteras som häckar, men eftersom detta är en växt som kan få mycket stor spridning och tränga undan annan växtlighet bör detta undvikas, i synnerhet i närheten av sandiga marker. Eftersom vresros sprids med underjordiska utlöpare behöver hela växten grävas upp för att bekämpningen ska lyckas, detta

görs oftast med gallerskopor för att kunna separera rötterna och sanden. Det är lämpligast att bekämpa förvildad vresros när den är liten eftersom det då fortfarande går att rycka upp hela växten.

Blekbalsamin

Impatiens parviflora

◀ Blekbalsamin är en ettårig ört som växer i stora, täta bestånd och den kan bli en halv meter hög. Bladen är tunna och äggformade med en utdragen spets och sågade kanter. De små och blekgula blommorna har en rak sporre och växten blommar från juli till september.

Blekbalsamin är en låg till medelstor ört som ursprungligen kommer från södra Sibirien och infördes oavsiktligt till Sverige på 1860-talet. Därefter har den med människans hjälp spridits runt om i landskapet och är numera vanligt förekommande i södra och mellersta Sverige.

Blekbalsamin trivs i ljusa till skuggiga och friska till fuktiga näringsrika biotoper. Växten har en hög spridningsförmåga då frökapseln öppnas explosivt vid beröring eller mognad och frön kan spridas flera meter från växten. Det kraftiga beståndet av blekbalsamin skuggar underliggande vegetation och tränger undan den inhemska floran.

Bekämpning av blekbalsamin bör utföras innan den har släppt sina frön och den enklaste bekämpningen av mindre bestånd är att rycka upp plantorna. Vid större bestånd kan rotkapning tillämpas men metoden kan behöva upprepas ett flertal gånger innan rötterna ger upp. Växtavfallet bör behandlas med försiktighet för att undvika ny fröspridning.

Jättebalsamin

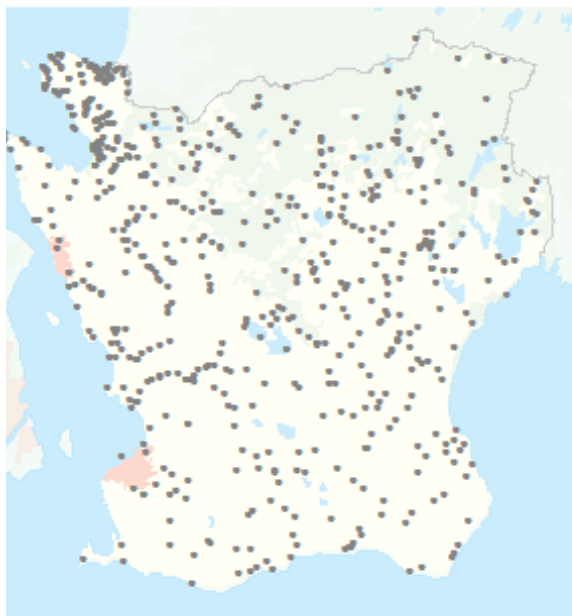
Impatiens glandulifera

◀ Jättebalsamin är en ettårig ört med en grov och rödaktig stjälek som kan bli upp till 2 meter hög. Bladen är lansettlika med sågade kanter och de rosa blommorna växer i upprätta knippen och den blommar från juli till september.

Jättebalsamin är en högväxt ört som kommer från Himalaya och har odlats som trädgårdsväxt i Skåne sedan 1800-talet. Växten har spridits från trädgårdar ut i naturen och är numera etablerad i södra och mellersta Sverige samt längs Norrlandskusten.

Jättebalsamin växer i blöta och näringsrika biotoper längs med vattendrag, sjöstränder och översvämningssmarker. Jättebalsamin har, liksom sin släkting blekbalsamin, en hög spridningsförmåga med explosionsartad uppsprickning av frökapseln vid beröring eller mognad. Växtens storlek och kraftiga bestånd konkurrerar ut den ursprungliga växtligheten.

Mindre bestånd av jättebalsamin bekämpas enklast genom att man drar upp plantorna innan blomning. Större bestånd kan bekämpas genom rotkapning och växten bör kapas så långt ner som möjligt för att undvika att nya skott skjuter upp. I båda fallen är det viktigt att tänka på att hantera växtavfallet med försiktighet för att undvika ny fröspridning.

Parkslide

Fallopia japonica

◀ Parkslide är en flerårig ört med en grov, upprätt och grenig stjälk som kan bli 2-2.5 meter hög. Bladen är äggformade med utdragen spets. De vita till rödlätta blommorna uppträder i grenade knippen och den blommar från september till oktober.

Parkslide är en storväxt ört som har sitt naturliga utbredningsområde i Ostasien. Den har planterats som prydnadsväxt i parker och trädgårdar runt om i Sverige sedan 1800-talet. Växten förvildades först på 1940-talet och förekommer numera i hela Skåne. I USA är parkslide betraktad som en av deras värsta invasiva arter.

Parkslide förekommer i friska till fuktiga och näringsrika miljöer som gårdsmiljöer och näringsrika stränder. Växten sprids med underjordiska utlöpare och kan bilda stora bestånd med kraftiga rotsystem, vilket riskerar att konkurrera ut den inhemska floran.

Den effektivaste bekämpningen av parkslide, då den sprids med jordstammar, är att gräva upp det kraftiga rotsystemet. Vid rotkapning finns det en risk att nya skott skjuts, därför måste det göras ett flertal gånger per säsong under ett antal år. Växtavfallet bör tas om hand direkt för att undvika att nya skott skjuter upp.

Jätteslide

Fallopia sachalinensis

◀ Jätteslide är en flerårig ört med en grov och ihålig stjälk som kan bli upp till 3 meter hög. De äggformade bladen kan bli upp till 30 cm långa. De gröna eller gulaktiga blommorna uppträder i klasar längst bladvecken och den blommar från september till oktober.

Jätteslide är en storväxt ört som kommer från ön Sachalin i östra Ryssland och introducerades till Sverige som trädgårdsväxt under slutet av 1800-talet. Den förvildades i Skåne runt 1960-talet och har nu etablerats runt om i hela landskapet.

Jätteslide trivs i friska till fuktiga och näringsrika miljöer som i parker och längs vägkanter. Växten sprids med underjordiska utlöpare och kan bilda oerhört stora och ogenomträngliga bestånd som skuggar och tränger undan den inhemska floran.

Eftersom jätteslide sprids med jordstammar är uppgrävning av det kraftiga rotsystemet den effektivaste bekämpningsmetoden. Rotkapning kan tillämpas men behöver upprepas ett flertal gånger innan rötterna ger upp. För att undvika ny spridning från uppgrävda jordstammar bör växtavfallet tas om hand direkt.

Kotula

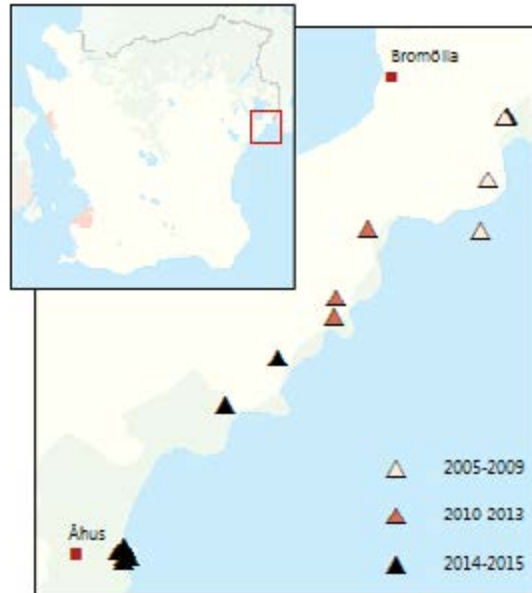
Cotula coronopifolia

◀ Kotula är en ettårig ört med ett prästkrageliknande utseende. Den blir ca 10 cm hög, har en lysande gul knappliknande blomställning och blommor sent in på hösten.

Kotula är en korgblommig ört som ursprungligen kommer från Sydafrika. Troligtvis nådde den Europa med barlast redan på 1700-talet och det finns svenska rapporterade fynd från 1850-talet. Växten har under det senaste årtiondet fått en kraftig spridning på strandängar längs den skånska östkusten norr om Åhus.

Kotula trivs framförallt på strandängens blötare parti och förökar sig med frön som främst sprids med vatten. Om den fortsätter att breda ut sig längs strandängarna riskerar den att konkurrera ut den naturliga vegetationen. Växten har en aromatisk doft av citrus och kamfer, vilket troligtvis gör att betande djur som annars kan hålla bestånden nere undviker att äta den. Den odlas numera också som trädgårdsväxt vilket ökar spridningsrisken i framtiden.

Kotula bekämpas genom att plantorna dras upp med rötterna innan frösättning.

Askskottssjukan

Hymenoscyphus fraxineus

Foto: PER LEVENSKOG

Hymenoscyphus fraxineus är i Europa en invasiv mikrosvamp som angriper trädarten ask och orsakar askskottssjukan. Svampen kommer ursprungligen från nordöstra Asien där den förekommer på Mandschuriska askar utan att orsaka allvarlig skada. Troligtvis har denna sorts ask importerats till en plantskola i östra Polen under 1990-talet och sedan har mikrosvampen spritts över stora delar av Europa. I början på 2000-talet spreds den till Sverige och fem år senare förekom sjukdomen i hela askens svenska utbredningsområde. Året därefter, 2006, påträffades sjukdomen även i Finland och Norge och 2011 fanns den i 25 länder i Europa.

I dag har sjukdomen nästan utrotat asken som träd i Sverige.

Mer om invasiva arter

<http://www.artdatabanken.se/naturvaard/fraemmande-och-invasiva-arter/>

<http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/BallastWaterManagement/Pages/Default.aspx>

<https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/arter/frammande-arter.html>

<http://miljoaktuellt.se/har-ar-naturvardsverkets-lista-over-sveriges-besvarligaste-arter/>

Länsstyrelsen
Skåne